

1983

RÉVAI

J.34.

NAGY LEXIKONA

AZ ISMERETEK ENCIKLOPÉDIÁJA

IV. KÖTET

Brutus—Csát

A SZÖVEGBEN 173 ÁBRA; 49 KÜLÖN MELLÉKLET,
EZEK KÖZÖTT 2 SZÍNNYOMAT, 9 MŰVÉSZETI
REPRODUKCIÓ, 2 TÉRKÉP ÉS 5 VÁROSI TERVRAJZ

BUDAPEST

RÉVAI TESTVÉREK IRODALMI INTÉZET RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

1912

Bunyevácok, hazai délszláv népfaj, mely főleg Bács-Bodrog vmegyét a magyarokkal vegyiesen lakja. A nevet némelyek a *bunyák* és *bunyistár* szóból magyarazzák, ami *sőpredék-népet* jelent, mások, kiindulva e népfaj hagyományából, úgy magyarazzák, hogy *Bundától származó*, azaz a hercegovinai Buna, a Narenta baloldali mellékfolyója mentéről való eredetileg dalmata nép. 1688 táján jött nagy részük Dél-Magyarországba, hol még sokszor kellett védekezniök a törökök ellen. Magyarországnak mindig leg-hívobb lakói közé tartoztak, kik magyar hazafiságukkal — példa rá 1848—49 — mindig büszkélkedtek. Számuk jelenleg körülb. 80,000-re rúg a csongrád-, torontál- s pestvármegyeiekkel együtt. A B. magasak, erősen kifejtett testalkatúak; arcuk éles metszést, kifejezésteljes; nőknél igen gyakori a tojásdad halovány arc. A legények arcbőre jóval sötétebb. Hajuk és szemöldökük igen dús, barna, erősen a sötétbe játszó. A férfiak szakállukat borotválják, de bajuszuk kifejlett, lecsüngő. Szembogaruk nagy, legtöbbször sötétbarna; fogazatuk erős, fehér. Jellemvonásai: nagy vallásosság, büszke magatartás, becsületesség, nagy vendégszeretet s az ezzel járó rendkívüli borivás, melyről különösen a bácskaiak országosan híresek. A legtöbb szokásuk — kis eltéréssel — a gör. köl. szerbekével egyezik. A férfiak egyszerű, többnyire magyaros szabású, sötétkék kelmejű ruhát vagy igen széles, hófehér gatyát és ingot, a legények selyem- v. bársonymellényt, tov. kerék kalapot s oszmánit hordanak; a leányok pazar fényt űznek az öltözködésben. A finom, ezüstkapos mellényke által leszorított karcsú testüket a sok széles szoknya még jobban szembe tünteti. A B. bútorzata szorony. Foglalkozásra nézve a B. földművelők. A nők közt munkáikban nagy ügyességet tanusztanak. Minthogy munkás és kissé fukar nép, jómódnak, sőt igen gazdag ember is akad köztük.

A B. a szerb-horvát nyelvet beszélik, még pedig amaának «stokáv», emennek «ikáv» nyelvjárását. Némely részen az «ekáv», de még inkább a «jekáv» dialektusok járnak és a magyar nyelv hatása igen nagy. Népköltészetükből a nemrég még kedvelt hősköltemények kivesztek, de lírai és meseköltészetük még gazdag. Saját nyelvjárásukon csak az utóbbi évtizedben kezdtek írni *Antunovich* János címz. püspök buzdítására, ki történetüket is előszöri gyekoztettemegvilágítani. V. ö. *Iványi* István, *Szabadka története* (2. köt. 1886—92) és az *Etnographia* számos közleménye. L. még *Sokác*.

Bunyila (most *Bonyola*), kisk. Hunyad vm. hunyadi j.-ban, (1910) 400 oláh lak.; u. p. Gyalár, u. t. Vajdahunyad.

Bunyita, kisk. Sáros vm. alsótárczai j.-ban, (1910) 138 tót lak.; u. p. Keczerpöklén, u. t. Ránkflred.

Bunyitay Vince, történész, nagyváradl. apátkanonok, szül. Sátoralfajthelyen 1837 jan. 11.; bélfenyéri plébános, majd n.-váradl. püspökl. könyvtárnok, 1884 óta a M. Tud. Akadémia levelező tagja. Különösen az egyháztörténet és műemlékek kutatása terén fejtett ki figyelemre méltó tevékenységet. Főbb munkái: *Régi képek* (Post 1868—69. Két rész); *Ismeretlen apátságok* (Bazstorgom 1880); *Az Egyházi apátság története* (Nagy-Várad

1880); *A váradl. püspökség története* (u. o. 1883—1884, 3 köt.); *A mai Nagyvárad megalapítása* (Budapest 1885); *Szilágymegye középkori emlékei* (u. o. 1887); *Bihar vármegye oláhjai és a vallásunió* (Értekezések a történeti tudományok köréből, u. o. 1892); *Egyháztörténelmi emlékek a magyarországi hitújítás korából* (Szerkesztették B. V., Kapaics R., Karácsonyi J., I. k. 1520—1529, u. o. 1902) stb.

Bunzengroschen, l. *Bedemund*.

Bunzlau, 1. járási székhely Liegnitz porosz kerületben, a Bober jobbpartján, (1910) 16,131 lak., jelentékeny kerámikus, üveg-, vas- és faiparral, fűrészmalmokkal, fehérnemű-, drótszövet-, malátagyárral, gimnáziummal, tanítóképzőintézetel, keramikai szakiskolával, elmebetegkórházzal. A vásártéren Kutuszov orosz tábornok emlékét hirdető vas obeliszk áll. A Boberen hatalmas vasúti híd vezet át. B. Opitz német költő születés-helye, kinek emlékszobra a gimnázium előtt látható. Mellette van a Gnadenberg nevű herrnhuterkolónia. — 2. B., l. *Jungbunzlau*.

Bunzlai edény (*Bunzlauer Braungeschirr*). Barnaszínű, ólomtól mentes főzőedény, melyet annyira égetnek, hogy az agyag kemény, kőanyagyszerű lesz. A B.-t tűzálló agyagból készítik, de mivel a keményre égetett edény főzőeszköz könnyen reped, még homokot vagy finom chammottot kevernek hozzá, miáltal az edény a gyors hőfokváltozásokat jobban kibírja. A B. előnye, hogy ólommentes máza a kémiai szerek oldó hatásának ellentáll, de csak takaréktűzhelyen használható, mert szabad tűznél könnyebben reped, mint a közönséges fazekasárú.

Buochs, falu Unterwalden svájci kantonban, a Vierwaldstätti-tó D.-i partján (amiért a tó ezen részét B.-i tónak is hívják), (1910) 1570 lak., selyemfonóval és parkettgyárral. B., valamint a 4½ km.-re fekvő Beckenried látogatott klimatikus gyógyhely.

Buol-Schauenstein, *Karl Ferdinand*, gróf, osztrák miniszter, szül. 1797 máj. 17., megh. Bécsben 1865 okt. 28. Több helyütt mint követ működött, így 1848. Pétervárott, hol a magyar szabadságharc idejében nagy befolyást gyakorolt. Schwarzenberg halála után 1852. a külügy és a császári ház minisztere, valamint a minisztertanács elnöke lett. Ez állásában, mint *Friedjung* kiderítette (*Der Krimkrieg und die österreichische Politik*), köztársasági politikájával és nevezetesen a hadsereg olhamarkodott mozgósításával a végsőlg sértette Oroszországot, a többi nagyhatalom bizalmát pedig eljátszotta, úgy hogy elvégre Ausztria teljesen elszigetelten állott. Az 1859-iki katasztrófának B. az értelmi szerzője.

Buon, olasz művész-család, l. *Buono*.

Buonaccorsi, *Pietro*, olasz festő, l. *Vaga*.

Buonaparte, l. *Bonaparte*.

Buonarroti, l. *Filippo*, a francia forradalom lelkes híve, szül. Pisában 1761 nov. 11., megh. Párisban 1837 szept. 15. Hazájában nagy hévvel forjostotta Rousseau oszméit, 1787. pedig ellenzéki lapot indított, mely miatt száműzték, mire Korzikóra távozott, hol a *L'ami de la liberté* itáliai lapnak vetette meg az alapját. Következőtösen a francia-olasz szövetség megköté-

sen buzigólkod-
fogták, de csak
nokára az 179
gett Babouffoi
folyozása után
Napoleon, mint
Franciaország
let alá helyez
a III. Erta Cons
a könyvét. 18
Catania Roma
Robiquet Paul,
1910).

2. B., *Michela*
angelo.

B. B., *Michela*
buono az ilyen
szül. Párisban
jun. 11. Tekint
nagy anyagi á
toll és további
működésben.
néhány eszeve
Tudós és La F
lma a költő es
ményét iparkod
tolon, szétfolyo
Tudós ellenben
olyan, amilyen
számla fejlődöt
homo. B.-nak
sége, hogy ő ac
bátyjának, a hi
reiml és vallás
rigáljalt. B. mu
kudóának is. I
szóban jelent m

Buoncompagni
papni), l. *Bald*
Rómában 1821
Matematikai é
közve, magáné
történeti jött; s
főleg a matema
ki, különösen
Gharardo (u. o.
1864) életműve
a Bollofno de
folyóiratot (18
előtlenzo etc. 4 ó
1847. a Nuovi
nek utóbbi köny

3. B., *Carlo*,

Buondelmor
gen főpapoknál
a főpapi könyve
hozánk azekese
A Firenzei előke
tebanta család
becsül ennek h
örök volt.

Buondiffl, l.

Buonimagni

buono

Buono v. l.

Velenében mű